

Privatizare si post-privatizare in economia romaneasca

Restructurarea economiei reprezinta chintesenta tranzitiei. Ea se mai numeste si adevarata reforma, adica ansamblul proceselor de transformare a economiei reale, singura care sustine atingerea tintelor tranzitiei in ansamblul economiei

Restructurarea presupune masuri de restructurarea a proprietatii, a sistemului bancar, a sistemului fiscal, o reforma structurala prin schimbarea ponderii ramurilor si sectoarelor, crearea pietelor si crearea sistemului de protectie sociala.

Reforma proprietatii este nucleul dur al tranzitiei la economia de piata si modul cum ea se desfasoara reprezinta tabloul de bord al ansamblului proceselor transformationale.

Reforma proprietatii se refera la schimbarea structurii proprietatii, la transferul de proprietate de la stat la particular.

Efectul asteptat al reformei proprietatii, care are in centrul ei privatizarea, este formarea agentilor noii societati, promotori si operatori ai intereselor sale specifice – clasa economica, capitalistii, antreprenorii, noua burghezie, pe de o parte, clasa de mijloc, furnizoarea echilibrului social si difuzarea prosperitatii si clasa salaruala, pe de alta parte.

Privatizarea isi pastreaza pozitia de nucleu al reformelor social-economice, in tarile eliberate de constrangerile dure ale planificarii.

In tara noastra, in mai 1990, la cateva luni dupa revolutie, cercetarea economica publica, la cererea guvernului, “Schita privind strategia infaptuirii economiei de piata in Romania”, al carei prim capitol era dedicat privatizarii si metodelor de aplicare. Pana la sfarsitul aceluia an s-a privatizat o singura societate comerciala mica prin vanzarea activelor de catre Fondul Proprietatii de Stat. in acelasi an, s-au pus bazele legislative si institutionale ale privatizarii.

Inceputurile promitatoare la nivel conceptual si normativ contrasteaza cu mersul proceselor reale.

Pana in 1995, privatizarea a fost dominata de metoda MEBO, limitata la IMM-uri si caracterizata printr-un singur avantaj – rapiditate si fezabilitate.

Pana in iulie 1995, cand dupa o jumatate de deceniu, este actualizat transferul gratuit de active, privatizarea ramane nesemnificatia, caracterizata prin netransparenta – raportarile statistice nu cuprind nici o informatie privind privatizarea.

Privatizarea de masa inceputa in anul 1995 si, mai ales, incheierea ei probabila la sfarsitul anului 1996 reprezinta un salt in modificarea structurii de proprietate din SC de stat.

Întârzierile constante în ceea ce privește procesul de privatizare au condus la situația în care, în ciuda evoluțiilor limitate din 1997 și până în prezent, proprietatea statului este încă răspândită.

In anul 2001, procesul de privatizare a trecut de la “cantitate” – numarul de SC privatizate, la “calitate” – valoarea capitalului social vandut. Rezultatele obtinute in anul 2001 se exprima sintetic prin vanzarea actiunilor detinute de stat la 127 SC, reprezentand un capital social vandut de peste 9.800 mld lei

Dupa cativa ani buni de privatizare, in tara noastra sunt tot mai insistente preocuparile pentru promovarea metodelor performante de continuare a procesului.

Privatizarea vizeaza si nevoia de atingere a unor obiective strategice, de importanta nationala.

Privatizare si post-privatizare in economia româneasca

DRAGHICI
MIHAELA MONICA

Obiectivele privatizării:I. din punct de vedere politic

- aparitia clasei antreprenoriale ⇒ aparitia clasei capitaliste. Partea cea mai dificila a fost a fost transformarea de natura sociala din cadrul proprietatii.

II. din punct de vedere etic

- returnarea proprietatii catre cei care au fost deposedati prin nationalizare. Este dificil de stabilit regulile care trebuie respectate in returnarea proprietatii. Din punct de vedere juridic nu este o solutie unanim acceptata in ceea ce priveste retrocedarea. La noi, s-a dezvoltat o obsesie a retrocedarilor, uitandu-se ca adevarata forta si calea cea mai eficienta de a ne scoate din necaz ar fi fost crearea de noua proprietate ⇒ eficienta alocarii resurselor in economie, in regim privat.

III. din punct de vedere financiar

- o metoda prin care sa se alimenteze veniturile bugetare si folosirea economiilor aflate la populatie (prin stabilizare). Gradul de economisire e foarte ridicat ca si disponibilitatile spre investitii.

Metode de privatizare:a) materiala

- privatizarea in masa – acces egal la active de stat cu titlu gratuit (folosea ca instrumente certificatele depuse la diferite firme si transformate in actiuni vandabile pe piata de capital);
- privatizare spontana – cumpararea de catre manageri a activelor la preturi ieftine sau intrarea pur si simplu nejustificata in posesia activelor, cu concursul elitelor politice;
- vanzare de active comparatorilor din afara intreprinderilor
- metoda cunoscuta la noi sub denumirea de MEBO (Management employee buyout);
- privatizare generala si selectiva – distributia catre angajati

- b) a managementului – contracte de management, leasing. In Romania nu s-a reusit, nu s-a mizat pe aceasta formula – predarea societatii de stat pentru a fi administrata de o echipa de manageri.

Perspectiva asupra privatizării:

- perspectiva morala* – presupune formule prin care transferul sa se faca fara echivalent si formule prin care vinderea sau redistribuirea sa se faca catre angajati. S-a incercat transferul societatii catre salariati ⇒ proprietate difuza cu consecinta de contraperformanta (metoda MEBO)
- perspectiva realista* – daca s-ar fi pus accent pe aceasta perspectiva, privatizarea ar fi fost vazuta ca o formula de cost, ca o afacere pe care o face statul, s-ar fi avut in vedere caracterul economic al privatizării, transferul pe baza de echivalenta, acceptarea costurilor pentru pregatirea societatii in vederea privatizării.

Capcanele privatizării:

- accentul prioritar pe transferul de proprietate* – transferul a debutat fara sa avem o experienta;
- secundizarea crearii de proprietate prin initiativa privata;*
- dilema: capital intern – capital extern:* resurse intern slabe, costuri ridicate de tehnologizare, apel prioritar la resurse externe;
- proprietate difuza, multipla;*
- cultura antreprenoriala.*

Restrictii ale privatizării

- slaba capitalizare interna – datorii mari catre stat, pietele financiare insuficient dezvoltate, (pietele financiare de capital s-au structurat, maturizat destul de lent – piata secundara se afla in dificultate organizatorica RASDAQ), vanzarea masiva catre straini. Pe fondul unei economisiri precare, nu s-a putut mentine un proces de privatizare in ritm accelerat;
- lipsa expertilor si a infrastructurii specifice – capacitati manageriale precare, competenta administrativa nesatisfacatoare in materie de privatizare – se urmareste acum foarte putin procesul de post-privatizare.
- crearea si gestionarea intreprinderilor – sistemul burselor, fonduri de investitii, camerele de comert. Ciclic s-au revizuit structurile institutionale privatizate, dar nu dupa criteriile corecte. Intram in privatizarea utilitatilor publice: privatizarea PETROM, privatizarea distribuirii electricitatii, gazului metan (se incearca). Cea mai mare tentatie pentru privatizare este sectorul resurselor primare, pentru ca s-ar putea controla intreaga economie. Putem vorbi si despre privatizarea managementului de stat – BCR se afla in proces de privatizare.
- sprijin insuficient din partea societatii – cadrul socio-cultural, climat investitional nefavorabil;
- asistenta financiara externa redusa – acord stand by si investitii straine (directe si de portofoliu).

Pregatirea privatizării se face printr-o evaluare a intreprinderilor.

Privatizarea este in legatura cu restructurare.

Restructurare inainte de privatizare

- avantaje*
  - cresterea atractivitatii intreprinderii pentru potentialii investitori;
  - sansa unor castiguri mai mari, rezultate din vazare;
  - posibilitatea evitarii pentru scurt timp a asperitatilor sociale
- dezavantaje*
  - implicarea in continuare a statului;
  - privatizarea este tergiversata;
  - pericolul mentinerii subventionarilor neeconomice;
  - noul proprietar cunoaste cel mai bine domeniile de redresare care il intereseaza;
  - restructurarea este costisitoare si greveaza asupra bugetului de stat;
  - eficienta restructurării conduse de stat este indoielnica;
  - conservarea nedorita a holdingurilor de stat.

Privatizarea ca transfer de proprietate de la stat la particulari a generat **efecte perverse**, ce tin de *perceperea slaba a relatiei proprietar – obiectul proprietatii*, de *difuzia exagerata a proprietatii*, de *blocare a cailor prin care proprietatea sprijina aparitia si functionalizarea pietei*.

Startul privatizării de masa s-a ratat si pentru faptul ca el ar fi putut sa fie reprezentat de transformarea partilor sociale, la care au fost obligati salariatii sa contribuie in economia socialista, direct in actiuni, evitandu-se decapitalizarea excesiva a intreprinderilor si eliminandu-se calea contraeconomica a privatizării fara echivalenta.

Privatizarea de masa, *a compromis pe termen lung reconsolidarea legaturii proprietar – obiectul proprietatii si a golit de continut ideea de proprietate prin putinatatea sau absent totala a profitului*, a stimulentei specifice exercitarii dreptului de proprietate.

Ponderea excesiva a capitalului social (aproape 2/3) in proprietatea statului, sub forma regiilor, companiilor nationale si a societatilor pentru utilitati si servicii publice reda lipsa de consistenta a reformei proprietatii. Ponderea de circa 1/3 a capitalului social aflat in proprietate privata nu poate sa impuna procesele specifice economiei de piata concurentiala, libera.

Un exemplu de privatizare, care inca nu s-a concretizat este cea a **BCR**.

Acordul cu FMI prevede privatizarea BCR pana la sfarsitul lui iunie 2003.

BCR este, de departe, cea mai mare banca din Romania; ea detine cca. 1/3 din pita bancara romaneasca, fiind ce se numeste “market-maker” = “face piata”. Aceasta pozitie o are si din influentarea dobanzilor pe piata monetara locala.

BCR detine informatie privilegiata despre foarte multe intreprinderi, cu care lucreaza si are o retea foarte extinsa.

In conditiile unei pietei bancare pe care concurenta este slaba – la noi – interesul autoritatilor romane trebuie sa fie evitarea accentuarii pozitiei dominante a BCR, urmand unei eventuale privatizari.

S-a anuntat ca procesul de privatizare a BCR va incepe prin vanzarea unui pachet de actiuni catre BERD si catre International Finance Corporation, divizia de investitii a Bancii Mondiale

Privatizarea poate **imbutunati orientarea spre profitabilitate** a unei intreprinderi, inclusiv a unei banci. BCR are mari rezerve de eficienta si se confrunta cu provocarea modernizarii serviciilor sale. Dar si neprivatizata, sau in curs de privatizare, BCR isi poate ameliora considerabil activitatea, eficienta.

Modernizarea BCR implica investitii mari, care pot fi finantate din profiturile brute ale Bancii si din surse atrase – aceasta are consecinte pentru alegerea modului de privatizare.

Privatizarea BCR trebuie vazuta si din perspectiva **intaririi restrictiilor bugetare tari in economie** – e de presupus ca acesta a fost argumentul forte al FMI in discutia privind BCR.

- privatizarea ar reduce posibilitatile statului de a acorda facilitati financiare unor intreprinderi aflate in dificultate
- insa, ar restrange si posibilitatile de a sprijini sectoare apreciate ca demne de a fi sustinute potrivit unor obiective de dezvoltare economica.

Teoria si experienta in lume arata ca **o economia ca cea a Romaniei**, care are un cadru institutional de reglementari nu suficient de solid, care nu are sansa integrarii in UE in primul val (2004), cu performante macroeconomice mult imbunatatite, dar avand inca nevoie de validare in timp, este rational **sa mentina o prezenta a capitalului autohton in industria bancara**

⇒ **implicatii asupra deciziei de privatizare a BCR**

Preluarea de capitalul strain a controlului, practic total, asupra sistemului bancar romanesc – ca urmare a vanzarii BCR catre capitalul strain – este de natura **sa agraveze puternic vulnerabilitatea a economiei noastre nationale** ⇒ **reducerea posibilitatilor de valorificare a potentialului ei de dezvoltare**, deoarece:

- *echivaleaza cu detinerea controlului asupra intregii economii* – confirmat practic de realitatile din numeroase tari ale lumii, in care structurile economice sunt inca fragile;
- *nici o politica structurala si de dezvoltare a economiei nationale nu mai este posibila* decat in masura in care nu contravine intereselor capitalului financiar-bancar strain;
- *potenteaza efectul destabilizator asupra economiei* pe care-l poate avea cresterea fluxurilor de capital speculativ ca urmare a liberalizarii contului de capital,
- *bancile controlate de capitalul strain* sunt mai tentate decat cele controlate de capitalul autohton ca in perioadele de criza din “*economia gazda*” sa-si reduca creditele catre *economia reala*.

Concluzie: in prezent, BCR nu trebuie privatizata si in nici un caz nu trebuie privatizata cu capital strain. Ea trebuie sa ramana o banca sub control national.

In hotararea privind privatizare BCR, intervin ratiuni de ordin economic si chiar strategic.

O noua provocare a reformei este **post-privatizarea**.

Metoda, cristalizata doctrinar cu cateva decenii in urma, a devenit sistemica in tarile cu traditie concurentiala, si asa incepe sa patrunda si in tara noastra.

Atat metoda cat si conditiile de sprijin parcurs la noi drumul greu al constituirii, care de la inceput necesita o buna cunoastere.

Continutul metodei este marcat de deosebirea fundamentala dintre functia bordului si functia managementului. Prima obligatie a bordului este de a asigura responsabilitatea managementului pentru performantele si rezultatele companiei. Aceasta deosebire este aplicata numai in intreprinderile mari.

Aplicarea metodei, in conditiile tranzitiei intampina dificultati si are nevoie de adaptari

In **evolutii post-privatizare**, **contractele de vanzare-cumparare** prevad o serie de angajamente asumate de cumparatori pentru perioada post-privatizare:

- realizarea unui volum de investitii
- gajarea actiunilor pentru garantarea platii integrate a pretului sau pentru realizarea investitiilor
- restrictionarea de la vanzarea unor active
- protectia mediului
- mentinerea obiectului de activitate
- mentinerea numarului de personal
- stingerea datoriilor societatilor comerciale privatizate catre vanzator, buget si terti,
- clauze specifice etc.

Analizele postprivatizare ale contractelor de vanzare-cumparare de actiuni presupun urmarirea tuturor clauzelor cuprinse de acestea.

In ultimii ani, in procesul de privatizare, s-a pus un mare accent pe obligatiile privind investitiile, ca rezultat al angajamentelor facute de cumparatori prin programele de dezvoltare si re tehnologizare negociate la cumpararea societatilor comerciale.

Din perspectiva analizelor post-privatizare, pot fi considerate privatizari de succes, acele privatizari la care cumparatorii se angajeaza si realizeaza un volum mare de investitii, ce contribuie la relansarea economica a societatilor comerciale privatizate, care inregistreaza un trend ascendent al principalilor indicatori economicofinanciar.

Deși accelerarea privatizării are evident o foarte mare importanță, va fi nevoie de timp pentru a transforma întreprinderile generatoare de pierderi în întreprinderi performante.